

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛІСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет обліку та фінансів

Кафедра фінансів і кредиту

Кваліфікаційна робота
на правах рукопису

РЕКА АНДРІЙ ВАЛЕРІЙОВИЧ

УДК 330.322

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

ОЦІНЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ РЕГІОНУ

072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Подається на здобуття освітнього ступеня магістр

кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень.
Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на
відповідне джерело

_____ А. В. Река
(підпис, ініціали та прізвище здобувача вищої освіти)

Керівник роботи
Куrowsька Н. О.
к.е.н., доцент

Житомир – 2020

Висновок кафедри фінансів і кредитуза результатами попереднього захисту: кваліфікаційної роботи Реки А. В.

Протокол засідання кафедри фінансів і кредиту _____

№ __ від «__» _____ 20__ р.

Завідувач кафедри фінансів і кредиту _____

_к.е.н., професор_____

Д. І. Дема _

«__» _____ 20__ р.

Результати захисту кваліфікаційної роботиЗдобувач вищої освіти _____ Река Андрій Валерійович _____ захищив (ла)
(прізвище, ім'я, по батькові)

кваліфікаційну роботу з оцінкою:

сума балів за 100-бальною шкалою _____

за шкалою ECTS _____

за національною шкалою _____

Секретар ЕК

_____
(науковий ступінь, вчене звання)_____
(підпис)_____
(прізвище, ім'я, по батькові)

АНОТАЦІЯ

Река А. В. Оцінювання інвестиційної привабливості регіону. – Рукопис.

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування». – Поліський національний університет, 2020.

В кваліфікаційній роботі викладено теоретичні, методичні та практичні аспекти щодо оцінювання інвестиційної привабливості регіону. Теоретично обґрунтовано поняття інвестиційної привабливості регіону та охарактеризовано методичні підходи до оцінювання інвестиційної привабливості регіону. Досліджено сучасний рівень інвестиційної привабливості регіонів України. Запропоновано шляхи удосконалення процесу оцінювання інвестиційної привабливості регіону.

Ключові слова: інвестиційна привабливість, інвестиційна привабливість регіону, інвестиційний клімат, рейтингова оцінка.

SUMMARY

Reka A.V. Estimation of investment attractiveness of the region. - Manuscript.

Qualifying work for a master's degree in specialty 072 "Finance, Banking and Insurance". - Polissia National University, 2020.

The qualification work presents theoretical, methodological and practical aspects of assessing the investment attractiveness of the region. The concept of investment attractiveness of the region is theoretically substantiated and methodical approaches to assessing the investment attractiveness of the region are characterized. The current level of investment attractiveness of the regions of Ukraine is studied. Ways to improve the process of assessing the investment attractiveness of the region are proposed.

Key words: investment attractiveness, investment attractiveness of the region, investment climate, rating assessment.

ЗМІСТ

ВСТУП.	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ РЕГІОНУ	7
Висновки до розділу 1.	12
РОЗДІЛ 2. СУЧАСНИЙ РІВЕНЬ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ	14
Висновки до розділу 2.	22
РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОЦЕСУ ОЦІНЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ РЕГІОНУ.	23
Висновки до розділу 3.	27
ВИСНОВКИ.	28
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.	30
ДОДАТКИ	

ВСТУП

Актуальність теми та аналіз останніх досліджень. Формування необхідного капіталу для забезпечення сталого розвитку регіону залежить від двох взаємно направлених векторів: можливостей та зацікавленості інвестора навпроти потреб і привабливості регіону. Оцінка інвестиційної привабливості регіону є вагомим критерієм оцінки конкурентоспроможності для самого регіону та мірилом рівня прийнятності інвестиційного рішення з боку потенційного інвестора.

Питанням оцінки інвестиційної привабливості регіону присвячено значну кількість наукових праць закордонних та вітчизняних дослідників. Серед останніх напрацювань варто відмітити роботи В. Вакулової, О. Греськіва, Т. Гулик, А. Жученко, С. Іщук, І. Каркіч, А. Кербікової, Т. Кулініч, Г. Лещук, О. Письменної, Т. Рзаєвої, С. Стахорської та ін., які слугують фундаментом подальших досліджень.

Мета та завдання дослідження. Метою роботи є теоретико-методичне обґрунтування та розробка практичних рекомендацій щодо оцінки інвестиційної привабливості регіону. Відповідно до поставленої мети в роботі вирішено наступні завдання:

- розкрити теоретичні засади оцінювання інвестиційної привабливості регіону;
- охарактеризувати методичні підходи до оцінювання інвестиційної привабливості регіону;
- проаналізувати сучасний рівень інвестиційної привабливості регіонів України;
- виявити проблеми оцінювання інвестиційної привабливості регіону;
- розробити пропозиції щодо удосконалення процесу оцінювання інвестиційної привабливості регіону.

Об'єкт і предмет дослідження. Об'єктом дослідження є інвестиційна привабливість регіону. Предметом дослідження є сукупність теоретико-

методичних та прикладних аспектів оцінювання інвестиційної привабливості регіону.

Методи дослідження. У ході дослідження використовувались низка загальних та спеціальних методів, зокрема: *абстрактно-логічний* – при теоретичному обґрунтуванні поняття «інвестиційна привабливість регіону»; *статистико-економічний* – при аналізі сучасних тенденцій та встановленні рівня інвестиційної привабливості України та її областей; *порівняльного аналізу* – при дослідженні особливостей формування оцінки інвестиційної привабливості України; окрім того, застосовувались методи аналізу, синтезу, аналогій, розрахунково-конструктивний.

Елементи наукової новизни одержаних результатів. У результаті дослідження отримано методичний підхід щодо оцінки інвестиційної привабливості регіону (країни, області, району, міста), який полягає у розрахунку інтегрального показника за сумою визначеного переліку кількісних та якісних індикаторів соціально-економічного та екологічного стану регіону.

Перелік публікацій автора за темою дослідження. Основні положення кваліфікаційної роботи було опубліковано у збірниках матеріалів науково-практичних конференцій:

1. «Технологія оцінки інвестиційної привабливості регіонів» – оприлюднені на всеукраїнській науково-практичній конференції з міжнародною участю «Інструменти і практики публічного управління в контексті децентралізації» (23 червня 2020 р., ЖНАЕУ);

2. «Оцінка інвестиційної привабливості регіонів України» – оприлюднені на студентській науково-практичній конференції «Фінансове забезпечення економіки» (2 червня 2020 р., ЖНАЕУ);

3. «Резерви підвищення інвестиційної привабливості регіонів України» – оприлюднені на студентській науково-практичній конференції за матеріалами I туру Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт «Студентські наукові читання 2020» (30 листопада 2020 р., Поліський університет).

Практичне значення отриманих результатів полягає у можливості їх використання в аналітичних дослідженнях рівня інвестиційної привабливості регіонів України.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, основної частини (3 розділів), висновків, списку літератури та додатків. Загальний обсяг роботи становить 27 сторінок. Дослідження проілюстровано 2 рисунками, 6 таблицями.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ РЕГІОНУ

Забезпечення економічного розвитку держави визначальним чином залежить від розвитку її регіонів. Інвестиції в економіку регіонів сприяють зростанню рівня зайнятості, заробітної плати працівників і прибутковості підприємств, що спричиняє збільшення доходів бюджету з наступним підвищенням рівня добробуту населення та забезпеченням соціально-економічного розвитку. Умови, які створені для розвитку підприємництва у регіонах є важливим критерієм при розробці та впровадженні інвестиційних проектів. Через сприяння соціально-економічному розвитку регіонів забезпечується кінцева мета економічної політики держави – досягнення сталого розвитку.

Регіональні ресурси обмежені і найефективнішим методом нарощення виробництва є залучення додаткового капіталу на підставі ресурсозберігаючих та високотехнологічних рішень. Для поліпшення регіонального інвестиційного клімату та подальшого підвищення його привабливості актуальним є питання достовірної оцінки інвестиційної привабливості регіону.

Інвестиційна привабливість регіону, як стверджують науковці, – це «складна економічна категорія, на основі якої формується характеристика спроможності регіону залучати капітал» [7] з іншого боку, - це «система або поєднання різних об'єктивних ознак, засобів, можливостей, що обумовлюють в сукупності потенційний платоспроможний попит на інвестиції в даній країні, регіоні, галузі» [41]. Окрім того, інвестиційну привабливість регіону прийнято розуміти як «сукупність політичних, економічних, правових, соціальних та екологічних чинників, які зумовлюють поведінку діючих та потенційних суб'єктів інвестиційної діяльності щодо вкладення інвестицій у розвиток економіки регіону» [17, с. 89].

У звіті Світового банку (2005) визначено, що «інвестиційний клімат – це особливості розташування – специфічні фактори формування можливостей і

стимулів для ефективного інвестування, створення робочих місць і розвитку» [3]. При цьому, світове товариство до ключових факторів, які визначають інвестиційний клімат відносить: 1) економічна активність (обсяг ВВП та його приріст); 2) обсяг ринку капіталу та рівень його розвитку; 3) особливості оподаткування; 4) захист прав інвесторів та якість корпоративного управління; 5) соціальна захищеність населення (трудове законодавство, рівень освіти); 6) підприємницькі можливості (простота оформлення бізнесу, його ведення і закриття).

Таким чином, під терміном «інвестиційна привабливість регіону» слід розуміти сукупність якісних та кількісних характеристик економічного та соціально-політичного середовища, що склалося у даному регіоні і є визначальним для прийняття інвестиційного рішення.

Інвестиційну привабливість регіонів (країн, областей, районів тощо) прийнято оцінювати за загальноприйнятими міжнародними чи національними методиками, які застосовують у два способи: описовим або рейтинговим. Описовий підхід полягає у викладені та обґрунтуванні висновків експерта, які зроблені на підставі розрахунків та порівняння абсолютних і відносних показників динаміки рівня розвитку регіону, ринку чи підприємства. Виходячи з власних міркувань, експерт самостійно визначає перелік необхідних показників і робить на підставі здійснених розрахунків висновки щодо інвестиційного клімату та інвестиційної привабливості. В основі такого аналізу лежить оцінка, переважно, соціально-економічних аспектів розвитку регіону [29].

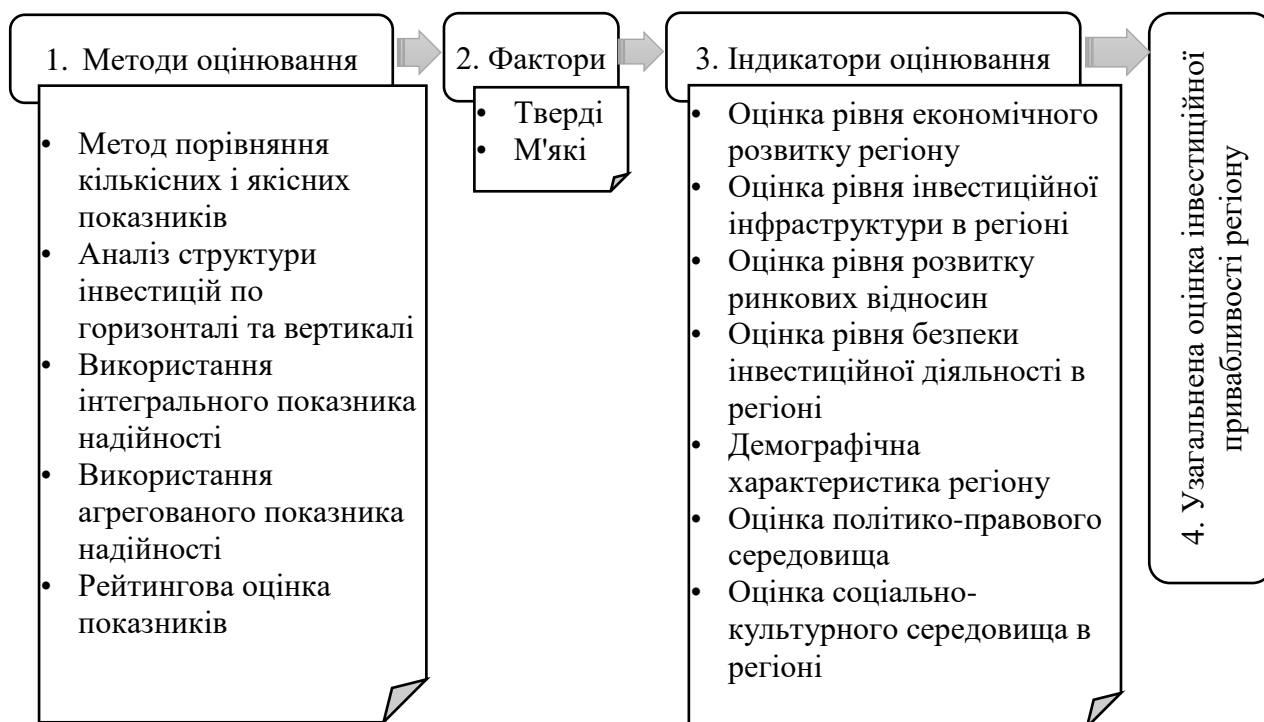
Рейтинговий підхід полягає у формуванні інтегрального показника, на основі якого призначається відповідний рівень інвестиційної привабливості. Інтегральний показник розраховується на основі низки часткових показників, що характеризують різні аспекти розвитку регіону, які можуть зацікавити інвестора і бути корисними при розробці та впровадженні інвестиційного проекту. Досить популярним є застосування міжнародних економічних рейтингів, що дає змогу отримати об'єктивні порівнювані оцінки. По-перше, єдина методика побудови рейтингу нівелює можливі розбіжності при порівнянні різних територій. По-

друге, експертна оцінка, яка лежить в основі багатьох міжнародних рейтингів, дозволяє враховувати не лише кількісні, а й якісні показники. По-третє, висновки, які формуються зовнішніми експертами, відображають об'єктивнішу оцінку. По-четверте, міжнародні рейтинги забезпечують порівнюваність показників для переважної більшості країн світу.

Найбільш відомими та впливовими рейтингами інвестиційної привабливості є рейтинги: Investment Climate Survey, International Business Compass, The Global Competitiveness Index, а також дослідження рейтингових агентств Moody's, Euromoney, UNCTAD, Institutional Investor, Business Environment Risk Intelligence (BERI) тощо. Зокрема, методологія рейтингового агентства Moody's передбачає побудову рейтингів стосовно емітентів облігацій, акцій і їх кредитоспроможності, а UNCTAD на основі аналізу міжнародної торгівлі, інвестицій та розвитку формує рейтинги різних регіонів для сприяння їх соціального та економічного розвитку.

Рівень інвестиційної привабливості регіонів України регулярно досліджує European Business Association (EBA). ЕБА визначає індекс інвестиційної привабливості України на основі анкетування керівників провідних компаній. Анкета ЕБА охоплює 5 питань, які покликані відобразити позицію респондентів щодо інвестиційного клімату в Україні, поточного інвестиційного клімату конкретної компанії та прогнозів для даної компанії та України на найближчі 6 місяців [13].

Технологія оцінки інвестиційної привабливості регіону умовно охоплює чотири етапи (рис. 1.1): 1) вибір методу оцінювання; 2) спостереження та збір інформації згідно з обраним методом; 3) розрахунок рівня індикаторів та їх аналіз; 4) узагальнена оцінка рівня інвестиційної привабливості.

Рис. 1.1. Етапи формування узагальної оцінки рівня інвестиційної привабливості регіону

Джерело: адаптовано та доповнено за даними [24].

Перший етап полягає у виборі прийняттого методу оцінювання рівня інвестиційної привабливості регіону. Науковці зауважують, що «на сьогодні не існує методик, за допомогою яких можна було б на основі нормативно-правових, соціальних та економічних оцінок науково обґрунтовано визначити ефективні вектори розвитку регіонів, стимулювати їх концентрацію та спеціалізацію, здійснювати перспективну реорганізацію виробничих потужностей, нарощувати виробничий потенціал» [38]. Вибір методу залежить від досвіду, традицій та доступності аналітичних матеріалів.

Другий етап передбачає ідентифікацію та вивчення різноманітних факторів зовнішнього і внутрішнього середовища регіону з метою прийняття рішення про можливість інвестування. Рівень інвестиційної привабливості регіону визначають дві групи факторів: жорсткі (не змінні або такі, що важко управляються в короткостроковій перспективі) та м'які (швидко мінливі, легко управляються) [25].

До жорстких факторів відносять:

1) географічне розташування та розміри регіону – серед інвесторів цінуються регіони, які розміщені на кордоні з іншими державами, мають велику площу, що спрощує формування інтеграційних зв'язків, однак, невеликі території регіону дають можливість швидкої оптимізації логістичних шляхів;

2) природні ресурси, що розміщені або видобуваються на території регіону – приваблюють інвесторів, які націлені не лише на їх видобування (корисні копалини), а й активне використання (грунти, річки, озера, ліси, рекреаційні зони тощо);

3) трудові ресурси – для інвестора важливим є не лише наявність працездатного населення, а й його трудовий потенціал, оскільки є можливість економити на підготовці кадрів, підвищенні їх кваліфікації;

4) виробнича спеціалізація регіону та розмір ринку – можуть відігравати двояке значення, оскільки поглиблення спеціалізації сприяє легкому розвитку, але з врахуванням обмеженості ринку збуту, натомість, освоєння нових видів виробництва забезпечує можливість захоплення вільних ніш. Поряд з цим, функціонування типових підприємств однієї галузі дає можливість створення кластерів чи інших об'єднань з метою спільного ведення бізнесу;

5) типові групи споживачів – тут визначальними є два вагомні показники: чисельність населення за віковими групами чи загалом і рівень їх доходів. Для будь-якого інвестора важливо співпрацювати на ринку з платоспроможним попитом, тому регіони з низьким рівнем заробітних плат є менш інвестиційно привабливими;

6) інфраструктура – здатна забезпечити низку важливих потреб інвестора та самого виробництва. До інфраструктури відносять транспортну мережу, водо-, газо- та електрозабезпечення, об'єкти сфери послуг тощо;

7) інвестиційно-інноваційний потенціал – відображує рівень співпраці бізнесу з технопарками, дослідними центрами. Проте вагомість даного чинника може бути компенсованою шляхом співпраці з іноземними, міжнародними чи іншими територіально віддаленими науковими установами.

Оцінка впливу зазначених факторів базується на статистичних показниках і є об'єктивною базою для перспективних розрахунків і моделей.

М'які фактори стосуються суб'єктивного сприйняття потенційними інвесторами соціально-економічного середовища регіону з наступним прогнозуванням можливих вигод. До групи м'яких факторів відносять:

1) діловий клімат – сукупність критеріїв, які стосуються правил організації бізнесу, практики співробітництва між підприємствами, кон'юнктури ринку, ділової активності підприємств регіону;

2) правила та процедури – загальнодержавні та регіональні нормативно-правові процедури і особливості їх дотримання. При цьому враховують такі аспекти як оформлення права власності, ліцензування, оподаткування, корумпованість органів влади тощо;

3) успішний досвід реалізації інвестиційних проектів – формує позитивний імідж для регіону;

4) діловий оптимізм – це зважена оцінка можливих ризиків, що забезпечує можливість коригування очікувань.

Рівень впливу м'яких факторів визнають за допомогою соціологічних та експертних опитувань, оскільки це суб'єктивні показники, які абсолютними величинами рідко вимірюються.

На третьому етапі технології оцінки інвестиційної привабливості регіону на підставі сформованої бази аналітичних даних та експертних висновків здійснюється оцінка окремих компонент рівня інвестиційної привабливості.

Четвертий етап полягає в узагальненні отриманих на третьому етапі показників. Таке узагальнення залежить від обраного методу оцінки: порівняння кількісних і якісних показників; аналіз структури інвестицій по горизонталі та вертикалі; використання інтегрального показника надійності; використання агрегованого показника надійності; рейтингова оцінка показників тощо. При цьому, як зазначає Стахорська С. І. «важливою є цілісність оцінки інвестиційної привабливості регіону з точки зору кожного інвестора, оскільки привабливість

інвестиційного проекту для одного інвестора може бути фактором ризику для іншого» [42].

Згідно з дослідженнями Шелупиної В.О., Пригари І.О. та Новикової І.В., інтегральна оцінка інвестиційної привабливості регіонів базується на наступних факторах і показниках: виробничих, макроекономічних, експортних, ресурсно-сировинних, інвестиційних, інноваційних, трудових, соціальних, споживчих, інфраструктурних, екологічних [46].

Об'єктивна оцінка дає змогу прийняти виважене рішення щодо інвестування або, при необхідності, сформулювати заходи щодо підвищення рівня привабливості.

Висновки до розділу 1

1. Під терміном «інвестиційна привабливість регіону» слід розуміти сукупність якісних та кількісних характеристик економічного та соціально-політичного середовища, що склалося у даному регіоні і є визначальним для прийняття інвестиційного рішення. Інвестиційну привабливість регіону оцінюють за загальноприйнятими міжнародними чи національними методиками, що базуються на описовому або рейтинговому способах.

2. Технологія оцінки інвестиційної привабливості регіону реалізується в чотири етапи: вибір методу оцінювання; спостереження та збір інформації згідно з обраним методом; розрахунок рівня індикаторів та їх аналіз; узагальнена оцінка рівня інвестиційної привабливості. Раціональне поєднання сукупності різносторонніх показників при формуванні оцінки інвестиційної привабливості регіону дозволяє дати йому найбільш об'єктивну характеристику і сформулювати необхідні рекомендації як для інвесторів, так і підприємств, що працюють в регіоні та потребують інвестицій.

РОЗДІЛ 2

СУЧАСНИЙ РІВЕНЬ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

Економіка країни здатна ефективно розвиватися лише за умови достатнього фінансування та ефективного використання інвестицій, в основі яких лежить взаємовигідне економічне співробітництво між різними зацікавленими сторонами. Ефективні інвестиції спроможні докорінно поліпшити виробничу структуру економіки, оновити технологічні процеси, впровадити енергоефективні технології, модернізувати виробничі лінії, підготувати висококваліфікованих фахівців, імплементувати у вітчизняну практику сучасні технології управління.

Формування сприятливого інвестиційного клімату є одним із ключових інструментів регіонального розвитку. Підвищення інвестиційної привабливості будь-якого регіону залежить від правильно сформованої стратегії розвитку, яка базується на умовах існуючого потенціалу та забезпечуватиме ефективну віддачу капіталовкладень. У зв'язку з цим, прийняття інвестиційних рішень ґрунтується на оцінці інвестиційної привабливості регіональної економіки. Саме така оцінка є найважливішим індикатором для прийняття інвестиційних рішень, від доцільності яких залежать прибутки інвестора та вигоди економіки регіону і країни загалом.

Про рівень економічного потенціалу регіону і, відповідно, інвестиційну привабливість свідчить розмір прямих інвестицій в економіку регіону за певний період часу. В цьому контексті, прямі інвестиції в економіку регіонів України у 2015-2019 рр. (табл. 2.1) характеризують тенденцію загального нарощення з нестабільною зміною структури інвестицій за регіонами. Найсуттєвіші зміни у складі інвестиційних потоків впродовж 2015-2019 рр. відбулися у Луганській та Дніпропетровській областях: з критичних обсягів відтоку інвестицій економіки цих регіонів змогли наростити інвестиції до 316,0 та 542,1 млн грн відповідно.

Таблиця 2.1

Прямі інвестиції в економіку регіонів України у 2015-2019 рр., млн грн

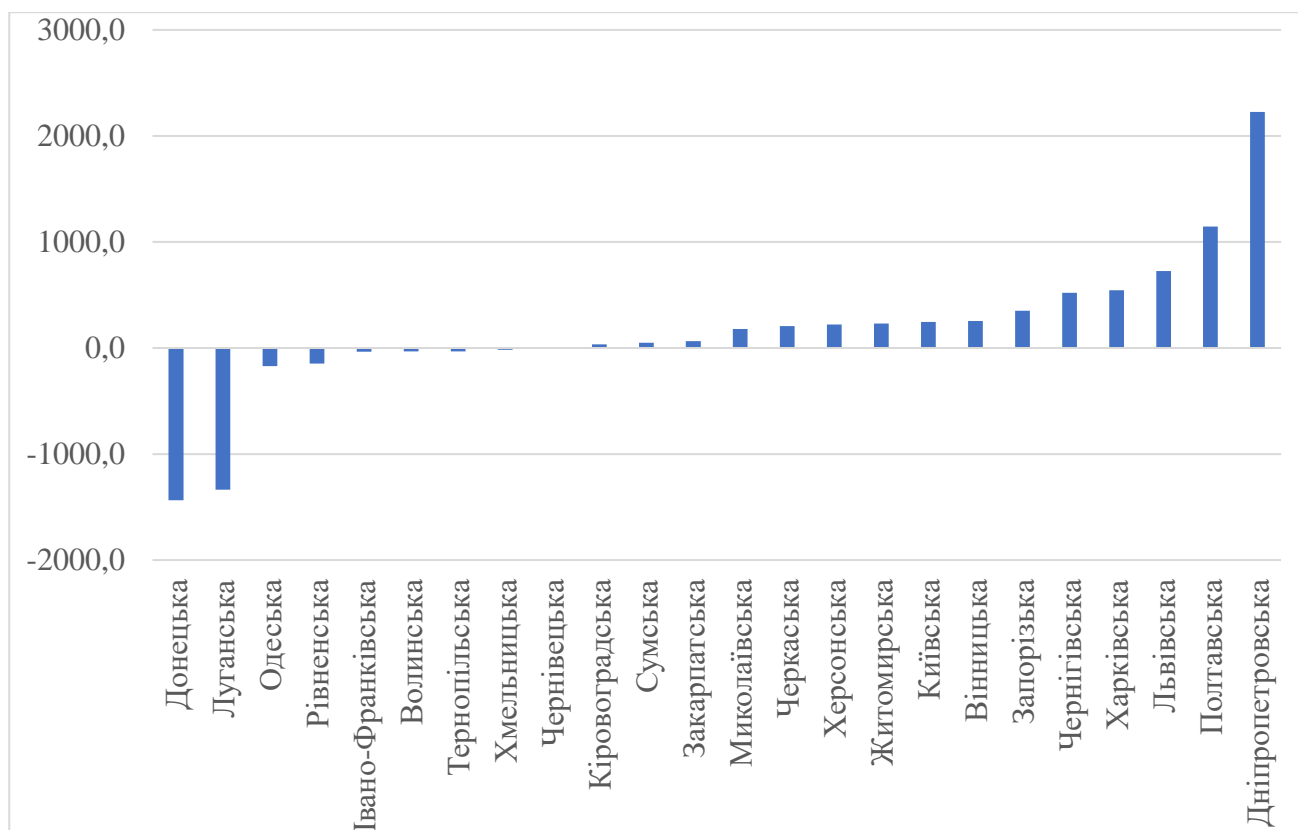
Область	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	Зміна 2019 р. до 2016 р. (+,-)
Вінницька	66,9	64,5	30,9	63,8	29,4	- 37,5
Волинська	- 47,4	- 35,3	58,5	31,4	- 40,0	7,5
Дніпропетровська	- 392,4	84,3	797,1	1 195,2	542,1	934,5
Донецька	- 847,6	- 104,8	52,2	310,7	- 846,9	0,7
Житомирська	- 27,6	13,2	- 0,3	74,7	170,8	198,4
Закарпатська	- 17,1	17,8	- 8,2	31,0	41,0	58,1
Запорізька	- 210,1	112,5	255,5	237,3	- 44,2	165,9
Івано-Франківська	- 46,1	- 22,4	59,2	21,6	- 46,2	- 0,1
Київська	- 508,1	- 26,5	110,3	277,4	393,2	901,3
Кіровоградська	- 25,7	16,3	- 0,7	12,6	32,1	57,8
Луганська	- 785,0	- 436,4	- 339,2	- 92,9	316,0	1 101,0
Львівська	70,7	136,7	163,4	104,2	251,0	180,3
Миколаївська	- 3,4	- 5,2	- 23,9	28,7	181,9	185,3
Одеська	- 378,3	75,9	66,5	- 73,3	139,0	517,3
Полтавська	130,9	2,7	283,0	236,8	490,7	359,8
Рівненська	- 274,2	- 53,7	- 21,2	27,8	175,3	449,5
Сумська	- 10,3	5,9	- 1,2	- 27,4	81,2	91,6
Тернопільська	27,5	1,8	23,1	- 41,9	- 42,5	- 70,0
Харківська	101,6	162,5	97,8	131,3	52,3	- 49,2
Херсонська	8,5	- 21,5	8,4	42,5	183,9	175,4
Хмельницька	- 36,2	27,5	67,8	- 113,1	37,0	73,3
Черкаська	- 53,7	45,3	17,8	47,3	149,3	203,0
Чернівецька	3,5	3,2	- 31,0	1,2	15,3	11,8
Чернігівська	- 22,9	116,9	235,2	97,7	95,0	117,9
м. Київ	2 761,1	3 580,5	1 739,0	1 758,6	3 560,6	799,5
Разом Україна	- 458,0	3 809,2	3 692,9	4 455,0	5 860,0	6 318,0

Джерело: розраховано за даними [28].

Найбільші потоки інвестицій за період 2015-2019 рр. спостерігаються у Дніпропетровській (2226,2 млн грн) та Полтавській (1144,0 млн грн) областях (рис. 2.1). Крім того, економіка Донецької та Луганської областей характеризується не стабільними тенденціями вхідних та вихідних інвестиційних потоків: відтік інвестицій у 2015-2016 рр. врегульовано позитивним інвестиційним потоком 2017-2018 рр. і знову погіршено у 2019 р.

Прямі інвестиції не тільки сприяють розвитку економіки, а й покращують якість ділового середовища, підвищують ринкову конкуренцію та забезпечують добробут населення.

**Рис. 2.1. Загальні обсяги прямих інвестицій за областями України
за 2015-2019 рр., млн грн**

Джерело: розраховано за даними [28].

В умовах мінливого економічного та соціально-політичного становища інвестиційна привабливість регіонів виступає мірилом ділової активності та рівня розвитку окремих територій зокрема та держави загалом. Інвестиційна привабливість регіонів формується під впливом багатьох різноманітних показників, які всебічно характеризують економічне, політичне, соціальне та екологічне середовище, в якому функціонують суб'єкти господарювання.

Інвестиційною привабливістю регіону вважають певну сукупність характеристик, які є ключовими для прийняття інвестиційного рішення. У зв'язку з цим визначальним індикатором для будь-якого інвестора є рівень дохідності інвестицій та фактор ризику. Однак існує низка системоформуючих факторів, які безпосередньо впливають як на процес інвестування, так і подальшу окупність інвестованого капіталу. Зокрема, ключовими індикаторами розвитку регіонів, які є підґрунтям для прийняття інвестором позитивного

рішення про вкладання коштів у економіку певного регіону є: обсяги ВВП, реалізованої промислової і сільськогосподарської продукції цього регіону у розрахунку на одну особу; питома вага зайнятих у промисловості та сільському господарстві регіону; рівень безробіття; середньомісячна заробітна плата в регіоні; коефіцієнт природного приросту (скорочення) населення; щільність сільського населення тощо. Ці та інші показники можуть слугувати ґрунтовними аргументами для впровадження інвестиційних проектів чи згортання інвестиційної діяльності.

Згідно з результатами досліджень міжнародної аудиторської компанії Ernst & Young у 2019 р. найбільш інвестиційно привабливими секторами у світовому масштабі стали: цифрові технології та бізнес послуги (1992 проінвестовані проекти на 66626 робочих місць) (табл. 2.2). Окрім того, важливим є те, що найбільше нових робочих місць (64460 од.) забезпечили інвестиційні проекти у сфері машинобудування. У Топ-10 інвестиційно привабливих секторів також входять: обладнання, машинобудування, транспорт і логістика, агропродовольчий комплекс, фінансова сфера, хімікати і пластмаси, електроніка та ІТ, а також фармацевтика (табл. 2.2).

Таблиця 2.2

Топ -10 інвестиційно привабливих секторів, 2019 р.

Сектор	Кількість інноваційно-інвестиційних проектів, од.	Місце в рейтингу	Кількість робочих місць за інноваційно-інвестиційними проектами, од.	Місце в рейтингу
Цифрові технології	1219	1	41025	2
Бізнес послуги	774	2	25601	3
Обладнання	535	3	16512	6
Машинобудування	472	4	64460	1
Транспорт і логістика	414	5	22183	4
Агропродовольчий комплекс	377	6	11392	7
Фінанси	367	7	6126	9
Хімікати та пластмаси	283	8	6955	8
Електроніка та ІТ	274	9	16741	5
Фармацевтика	164	10	3921	10

Джерело: сформовано за даними [1].

Поряд з цим, економіка України має свої особливості та, відповідно, пріоритетні напрями інвестування, які залежать від особливостей економічних,

політичних та соціальних умов, в яких функціонують суб'єкти господарювання. Зокрема, Україна має зручне геополітичне розташування та значний ресурсний потенціал, нестабільну політичну ситуацію та вагому частку тіньової економіки, дефіцит власних джерел інвестиційних ресурсів та нераціональний механізм державної підтримки. Ці та інші фактори чинять специфічний вплив на інвестиційну привабливість як держави загалом, так і окремих її регіонів та галузей економіки.

Беручи до уваги національні особливості, пріоритетними сферами інвестиційних вкладень в економіку України є наступні: переробна і добувна промисловість; розроблення кар'єрів; постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря; виробництво харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів; металургійне виробництво; виробництво готових металевих виробів; виробництво гумових і пластмасових виробів, іншої неметалевої мінеральної продукції; виготовлення виробів з деревини; виробництво паперу та поліграфічна діяльність (табл. 2.3).

Таблиця 2.3

**Пріоритетні сфери інвестиційних вкладень в економіку
України та Житомирської області, 2019 р.**

Сфера	Україна		Житомирська обл.	
	тис. грн	%	тис. грн	%
Переробна промисловість	103565358	44,7	1820426	49,9
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	67747165	29,2	694426	19,1
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	56499524	24,4	1077983	29,6
Виробництво харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів	31802169	13,7	558191	15,3
Металургійне виробництво, виробництво готових металевих виробів, крім машин і устаткування	30488404	13,2	100571	2,8
Виробництво гумових і пластмасових виробів, іншої неметалевої мінеральної продукції	10213840	4,4	492913	13,5
Виготовлення виробів з деревини, виробництво паперу та поліграфічна діяльність	9522005	4,1	217500	6,0

Джерело: сформовано за даними [16].

Поряд з цим, економіка кожного з регіонів України має свої характерні ознаки, які визначають рівень інвестиційної привабливості кожного з них. Зокрема, Житомирська область характеризується своїми специфічними особливостями, що спричиняє посилення пріоритетності при виборі об'єкту для інвестування таких секторів як постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря, а також підвищення питомої ваги сектору «Виробництво гумових і пластмасових виробів, іншої неметалевої мінеральної продукції».

Результати моніторингу соціально-економічного розвитку регіонів України у 2019 р., який проводить Міністерство розвитку громад та територій України, свідчать про значні зміни у сфері інвестиційно-інноваційного розвитку різних областей нашої країни (табл. 2.4).

Лідуючі позиції у рейтингу «Інвестиційно-інноваційного розвитку» 4 роки поспіль закріплено за м. Київ за рахунок утримання на високому рівні таких показників як обсяги експорту, капітальних та прямих іноземних інвестицій у розрахунку на 1 особу населення. Усі зазначені індикатори свідчать про переважну увагу інвесторів до інвестиційних об'єктів столиці держави. При цьому, найгірші значення за окресленими показниками належать Тернопільській, Луганській, Хмельницькій та Рівненській областям, що відображає надзвичайно низький інтерес потенційних та реальних інвесторів до економіки цих регіонів.

Інвестиційна привабливість Житомирської області обумовлюється низкою системних та специфічних факторів, таких як: вдале географічне розташування (близькість до столиці та межування з Білорусією), помірні кліматичні умови, багаті та різноманітні природні ресурси (родючі ґрунти, ліси, корисні копалини тощо), помірні екологічні проблеми та відкритість органів влади. Все це сприяє зацікавленості зовнішніх інвесторів економікою даного регіону. Однак стримуючими чинниками для інвесторів є значні проблеми інфраструктурного

характеру (зношеність транспортних мереж, застарілість об'єктів житлово-комунального господарства тощо) [39].

Таблиця 2.4

**Рейтинг соціально-економічного розвитку регіонів у 2019 р. за напрямом
«Інвестиційно-інноваційний розвиток та зовнішньоекономічна співпраця»**

№	Регіон	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	Зміна, 2019 до 2016 р.
1	м. Київ	1	1	1	1	-
2	Волинська	20	21	17	2	+18
3	Кіровоградська	10	17	14	3	+7
4	Херсонська	18	9	22	4	+14
5	Миколаївська	6	20	11	5	+1
6	Київська	5	19	10	6	-1
7	Дніпропетровська	11	4	6	7	+4
8	Полтавська	8	7	15	8	-
9	Закарпатська	13	5	4	9	+4
10	Запорізька	4	2	5	10	-6
11	Харківська	9	16	7	11	-2
12	Львівська	14	12	18	12	+2
13	Чернігівська	3	3	13	13	-10
14	Сумська	2	6	9	14	-12
15	Донецька	12	8	2	15	-3
16	Черкаська	19	22	12	16	+3
17	Вінницька	22	10	3	17	+5
18	Одеська	7	14	21	18	-11
19	Чернівецька	23	24	19	19	+4
20	Житомирська	15	15	20	20	-5
21	Івано-Франківська	24	13	24	21	+3
22	Тернопільська	16	11	8	22	-6
23	Луганська	17	25	25	23	-6
24	Хмельницька	21	23	16	24	-3
25	Рівненська	25	18	23	25	-

Джерело: наведено та розраховано за даними Міністерства розвитку громад та територій України [34].

Впродовж останніх років Житомирська область значно покращила свої позиції у рейтингу інвестиційної привабливості регіонів України. Зокрема, визнано, що в Житомирській області, у порівнянні з іншими регіонами, найменші корупційні ризики та найбільш спрощені адміністративні процедури, які пов'язані з веденням бізнесу. Житомирська область характеризується високою ефективністю державних органів та дотриманням прав власності (низький рівень рейдерства та якісна процедура вирішення спорів).

У Житомирській області високий рівень доступності трудових ресурсів, що пов'язано з низьким рівнем зайнятості населення через обмежені пропозиції на ринку праці. Оцінка ділового клімату в регіоні відображає не високі позиції, оскільки мають місце не стійка кон'юнктура ринку та несприятливі практики ділової співпраці між підприємствами. Таким чином, загалом Житомирську область можна оцінити як досить сприятливий регіон для здійснення інвестиційної діяльності.

Підсумовуючи, слід зазначити, що за результатами досліджень групи Institutional Investor щодо поточних або потенційних інвестицій, у 2017 р. серед країн Європи, Близького Сходу та Африки, Україна посіла перше місце (32 % респондентів), за нею йдуть Румунія (26 %), Нігерія (25 %) та Кенія (24 %). Основними аргументи при цьому є те, що «Україна отримує вигоду від "недорогої бази", а також те, що її сільськогосподарські компанії ефективно господарюють і, головним чином, зосереджуються на експорті» [2].

За даними Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України, наша держава впродовж 2019 р. у рейтингу Doing Business 2019 «піднялась на +5 пунктів і посіла 71 позицію зі 190 країн світу. Країна продемонструвала найбільше зростання в таких категоріях, як оподаткування (зростання на 110 позицій, 54 місце), міжнародна торгівля (+70 позицій, 78 місце) і захист прав інвесторів (+56 позицій, 72 місце). Крім того, Україна посіла 83 місце з 140 в рейтингу Глобальної конкурентоспроможності економіки (Global Competitiveness Index), 110 місце – за рівнем державних інститутів, 57 місце – з розвитку інфраструктури, 77-ме - за рівнем адаптації сучасних технологій та 58 – за здатністю до інновацій» [15].

Підвищенню рівня інвестиційної привабливості України сприяло системне реформування низки сфер управління економіки держави. Зокрема, експерти відмічають позитивні тенденції за критерієм «легкість ведення бізнесу», а також спрощення частини процедур щодо видачі ліцензій та сертифікатів тощо. Згідно з результатами досліджень Європейської Бізнес Асоціації (European Business Association) до найбільш вагомих негативних факторів, що впливають на

інвестиційний клімат України відносять: слабку судову систему, високий рівень корупції та тіньову економіку [13].

Таким чином, оцінка інвестиційної привабливості регіонів є необхідною складовою інвестиційного процесу, оскільки забезпечує інформаційне підґрунтя як для закордонних, так і вітчизняних інвесторів щодо вибору перспективних об'єктів інвестування, що надалі сприяє загальному розвитку держави.

Висновки до розділу 2

1. У світовому вимірі найбільш інвестиційно привабливими секторами у 2019 р. стали: цифрові технології та бізнес послуги, сфера виробництва обладнання, машинобудування, транспорт і логістика, агропродовольчий комплекс та фінансова сфера.

2. Інвестиційна привабливість регіонів України впродовж останніх років характеризується тенденцією загального нарощення з нестабільною зміною структури інвестицій за регіонами. Зважаючи на національні особливості, пріоритетними сферами інвестиційних вкладень в економіку України є наступні: переробна і добувна промисловість; розроблення кар'єрів; постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря; виробництво харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів; металургійне виробництво тощо.

3. Житомирська область як один з регіонів України впродовж 2016-2019 рр. значно покращила свої позиції у рейтингу інвестиційної привабливості. Зокрема, визнано, що в Житомирській області, у порівнянні з іншими регіонами, найменші корупційні ризики та найбільш спрощені адміністративні процедури, висока ефективність державних органів, високий рівень доступності трудових ресурсів, що загалом дозволяє оцінити область як досить сприятливий регіон для здійснення інвестиційної діяльності.

РОЗДІЛ 3

РЕЗЕРВИ ПІДВИЩЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

Забезпечення сталого розвитку регіонів і підвищення рівня їх конкурентоспроможності потребує визначення чітких пріоритетів у державній інвестиційній політиці, а також розробку і впровадження нових сучасних інструментів, які дадуть змогу врівноважити інтереси інвесторів, держави, фінансових установ і господарюючих суб'єктів.

Різноманітним напрямом підвищення інвестиційної привабливості відводиться чільне місце у наукових дослідженнях науковців. Зокрема, серед засобів підвищення інвестиційної привабливості регіону Ю. Глушач виділяє рейтингову оцінку [6], Попова Ю. – брендинг [31], Савлук О. – інституціональне регулювання [40].

У Стратегії сталого розвитку України до 2030 рр. одним із інструментів забезпечення належного фінансування визначено: «поліпшення інвестиційного клімату та запровадження заходів заохочення іноземних і вітчизняних інвесторів вкладати кошти з наданням пріоритетності інвестиціям, спрямованим на реалізацію цілей Стратегії». У цьому контексті вагома роль покладається на галузевий підхід: які галузі і сфери економіки здатні генерувати інвестиційну привабливість регіонів і наскільки вони стануть цікавими для інвесторів.

Зважаючи на тенденції, що притаманні світовому економічному співтовариству, в Україні варто звернути увагу на підтримку впровадження та розвитку цифрових технологій, які привертають увагу міжнародних інвесторів, і автоматично дають можливість розширювати коло інвесторів. Окрім того, цінним є досвід іноземних країн, які «йдуть шляхом створення профільованих організацій, що займаються повним переліком питань, пов'язаних з інвестиційною діяльністю, включаючи і формування інвестиційної привабливості» [31].

Сучасні дослідження науковців дають підстави стверджувати що «основними напрямками підвищення інвестиційної привабливості України через здійснення капітальних інвестицій є: 1) створення сприятливого інвестиційного клімату, що забезпечить фінансування капітальних інвестицій за рахунок коштів іноземних інвесторів, коштів вітчизняних інвестиційних компаній, коштів державного та місцевих бюджетів; 2) удосконалення регіональної політики економічного розвитку в напрямі стимулювання капітальних інвестицій у території пріоритетного розвитку та депресивні регіони; 3) удосконалення державної податкової політики задля зменшення податкового тиску на суб'єкти господарювання, що спрямовують власні фінансові ресурси на фінансування капітальних інвестицій; 4) удосконалення інструментів фінансування капітальних інвестицій у розрізі окремих (пріоритетних) видів економічної діяльності; 5) сприяння розвитку парабанківської системи для стимулювання фінансування капітальних інвестицій» [21].

Зважаючи на відсутність у вітчизняній практиці єдиного методичного підходу до оцінки інвестиційної привабливості регіонів та враховуючи світовий досвід, пропонуємо базуватися на 6 ключових критеріях, які визначені групою Світового банку:

- 1) економічна активність регіону;
- 2) обсяг ринку капіталу та рівень його розвитку в регіоні;
- 3) особливості оподаткування суб'єктів господарювання в регіоні;
- 4) захист прав інвесторів та якість корпоративного управління;
- 5) соціальна захищеність населення;
- 6) підприємницькі можливості суб'єктів господарювання в регіоні.

Окрім того, пропонуємо включити критерій «Екологічна безпека регіону», який надаватиме інформацію про екологічну безпечність життя в даному регіоні. Також слід зважати на те, що не усі зазначені критерії мають кількісний вимір, тому окремі з них потрібно оцінювати шляхом експертного опитування. Таким чином, методика розрахунку рівня інвестиційної привабливості регіону буде базуватися на низці вагомих показників (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

Базові показники оцінки інвестиційної привабливості регіону

№	Критерій	Показник	Вид показника / одиниці виміру
1.	Економічна активність регіону	Обсяг ВВП на душу населення	Кількісний стимулятор / тис грн на 1 ос.
		Приріст ВВП на душу населення	Кількісний стимулятор / коеф. пункти
		Індекс інфляції	Кількісний дестимулятор / коеф. пункти
		Обсяги капітальних інвестицій на 1 особу	Кількісний стимулятор / грн на 1 ос.
2.	Обсяг ринку капіталу та рівень його розвитку в регіоні	Капітал підприємств (станом на кінець відповідного року),	Кількісний стимулятор / млрд грн
		Кредити, надані банками суб'єктам господарювання (залишок, станом на кінець відповідного року)	Кількісний стимулятор / млрд грн
		Кредиторська заборгованість підприємств	Кількісний стимулятор / млрд грн
3.	Особливості оподаткування суб'єктів господарювання в регіоні	Експертна оцінка рівня оподаткування	Якісний стимулятор / бали
4.	Захист прав інвесторів та якість корпоративного управління	Експертна оцінка рівня захищеності інвесторів	Якісний стимулятор / бали
		Експертна оцінка якості корпоративного управління	Якісний стимулятор / бали
5.	Соціальна захищеність населення	Середньомісячна заробітна плата 1 працівника	Кількісний стимулятор / тис.грн на 1 ос.
		Рівень зайнятості	Кількісний стимулятор / коеф. пункти
6.	Підприємницькі можливості суб'єктів господарювання в регіоні	Кількість малих та середніх підприємств на 10 тис. осіб населення	Кількісний стимулятор / од. на 10 тис. ос.
		Питома вага обсягу реалізованої продукції (товарів, послуг) суб'єктів малого підприємництва у загальному обсязі реалізованої продукції	Кількісний стимулятор / відсоткові пункти
7.	Екологічна безпека регіону	Викиди CO ₂ на 10 осіб населення	Кількісний дестимулятор / тон на 10 ос.

Джерело: власні дослідження.

Обсяг ВВП регіону на 1 особу населення відображає активність виробництва у даному регіоні, що може бути пов'язаним з густотою населення або активністю підприємницької діяльності. В результаті інвестор повинен

враховувати, що при високому значенні цього показника ймовірною є висока конкуренція на ринку та перенасичення ринку різноманітною продукцією. Проте такий стан може стимулювати до посиленої активності кожного окремого суб'єкта господарювання та спрощення процесу налагодження ділових зв'язків з постачальниками та покупцями.

Приріст ВВП на душу населення відображає зміни в обсягах виробництва у даному регіоні і значно об'єктивніше оцінює ділову активність.

Індекс інфляції відбиває як загальнодержавну, так і внутрішньорегіональну ситуацію стосовно платоспроможності населення і пропозиції товарів на ринку.

Обсяги капітальних інвестицій на 1 особу свідчать про обсяги оновлення матеріально-технічної бази виробництва та створення нових потужностей. Цей показник важливо розраховувати на 1 особу, оскільки спостерігається пряма залежність між густонаселеними регіонами і обсягами здійснених у них інвестицій.

Капітал підприємств (станом на кінець відповідного року) – відображає обсяги вкладеного капіталу у підприємницькі структури даного регіону. У зв'язку з цим спостерігається залежність: чим більше капіталу функціонує у даному регіоні, тим більше потужностей тут розміщено і тим більших обсягів виробництва можна досягти. Однак існує ризик концентрації капіталу на одній території, що може призвести до неефективного його використання.

Кредити, надані банками суб'єктам господарювання (залишок, станом на кінець відповідного року) відображають тенденції щодо розвитку існуючих виробництв, однак слід зважати на наявність прострочених та сумнівних до погашення кредитів, які свідчитимуть про втрату платоспроможності позичальників.

Кредиторська заборгованість підприємств також є вагомим індикатором інвестиційної привабливості, оскільки свідчить про платоспроможність та ліквідність господарюючих суб'єктів, які відбивають характерну для регіону ситуацію.

Три якісні показники: експертна оцінка рівня оподаткування, рівня захищеності інвесторів та якості корпоративного управління слід застосовувати з метою отримання інформації про доступність та якість державного управління в регіоні. Рівень цих показників можна отримати лише шляхом експертного опитування безпосередніх фахівців та професіоналів, які не менше 5-10 років працюють на ринку даного регіону і мають досвід управління типовими підприємствами, які цікавлять інвестора.

Середньомісячна заробітна плата 1 працівника відображає рівень платоспроможності населення, що забезпечуватиме рівень продуктивності праці і швидкість збуту готової продукції.

Рівень зайнятості населення дасть змогу сформувати перспективи залучення працівників та встановити можливі ризики, що пов'язанні з підбором персоналу.

Показник щодо кількості малих та середніх підприємств на 10 тис. осіб населення показує активність населення та можливості розвитку малого і середнього бізнесу. В регіонах з високим значенням цього показника зазвичай спостерігається високий рівень загального розвитку з відповідними характеристиками соціальної та екологічної сфери.

Показник питомої ваги обсягу реалізованої продукції (товарів, послуг) суб'єктів малого підприємництва у загальному обсязі реалізованої продукції доповнює попередній і показує реальну активність суб'єктів малого підприємництва.

Рівень викидів CO₂ на душу населення характеризує екологічну складову і слугує індикатором якості життя в регіоні.

У підсумку розраховується інтегральний показник як алгебраїчна сума значень усіх показників (стимуляторів), за вирахуванням індексу інфляції та обсягів викидів CO₂ (дестимуляторів). При цьому, максимізація інтегрального показника свідчить про вищий рейтинг регіону.

Використовуючи окреслені індикатори (які мають кількісні значення) розраховано рівень інвестиційної привабливості Житомирської, Вінницької та

Рівненської областей, які є сусідами і мають схожі умови для створення і ведення бізнесу (табл. 3.2).

Таблиця 3.2

Рівень інвестиційної привабливості
Житомирської, Вінницької та Рівненської областей

Показник	Житомирська область	Вінницька область	Рівненська область
Обсяг ВВП на душу населення, тис грн на 1 ос.	62,9	71,1	49,0
Приріст ВВП на душу населення, коеф. пункти	5,6	5,9	1,7
Індекс інфляції, коеф. пункти	3,6	2,4	4,4
Обсяги капітальних інвестицій на 1 особу, грн на 1 ос.	7,0	10,1	5,8
Капітал підприємств (станом на кінець відповідного року), млрд грн	113,0	164,2	82,9
Кредити, надані банками суб'єктам господарювання (залишок, станом на кінець відповідного року), млрд грн	14,6	17,3	14,1
Кредиторська заборгованість підприємств, млрд грн	65,0	84,9	68,4
Середньомісячна заробітна плата 1 працівника, тис.грн на 1 ос.	9,8	10,7	11,6
Рівень зайнятості, коеф. пункти	67,8	67,8	64,0
Кількість малих та середніх підприємств на 10 тис. осіб населення, од. на 10 тис. ос.	60,1	62,5	51,5
Питома вага обсягу реалізованої продукції (товарів, послуг) суб'єктів малого підприємництва у загальному обсязі реалізованої продукції, відсоткові пункти	77,4	74,5	87,2
Викиди CO ₂ на душу населення, тон на 10 ос.	5,7	34,5	18,1
Інтегральний показник (спрощений)	473,9	532,0	413,8

Джерело: власні дослідження.

У підсумку здійсненої оцінки отримали результат, за яким Житомирська область за рівнем інвестиційної привабливості поступається Вінницькій, однак випереджає Рівненську область. Слід зважати, що Житомирська область розташована у північній частині України і займає площу 29832 км². Загальна чисельність населення області становить 1 231,2 тис. осіб. На території області розташовано багато великих виробництв та видобуваються різноманітні корисні копалини. Визначальною перевагою області є сільськогосподарське виробництво, яке зосереджено на надзвичайно родючих ґрунтах. До ключових

проблем області відносять: забруднення від кар'єрів та хімічних виробництв, а також транспортну інфраструктуру.

Таким чином, підвищення інвестиційної привабливості регіонів в сучасних умовах може бути пов'язано з розвитком перспективних галузей та забезпеченням сприятливого інвестиційного клімату, що в результаті приверне увагу іноземних інвесторів і сприятиме притоку капіталу в економіку України.

Висновки до розділу 3

1. Першочерговим напрямом підвищення інвестиційної привабливості регіонів України повинна стати підтримка впровадження та розвитку цифрових технологій, які привертають увагу міжнародних інвесторів, і автоматично дають можливість розширювати коло інвесторів. Окрім того, цінним є досвід іноземних країн, які створюють спеціальні інституції, що забезпечують вирішення питань пов'язаних з інвестиційною діяльністю, включаючи проблеми формування належного інвестиційного клімату та відповідного рівня інвестиційної привабливості регіонів.

2. При оцінці інвестиційної привабливості регіону пропонуємо використовувати 7 ключових критеріїв, які різносторонньо розкривають особливості регіонів: 1) економічна активність регіону; 2) обсяг ринку капіталу та рівень його розвитку в регіоні; 3) особливості оподаткування суб'єктів господарювання в регіоні; 4) захист прав інвесторів та якість корпоративного управління; 5) соціальна захищеність населення; 6) підприємницькі можливості суб'єктів господарювання в регіоні; 7) екологічна безпека регіону. За підсумком окреслених індикаторів розраховується інтегральний показник як алгебраїчна сума значень усіх показників (стимуляторів), за вирахуванням індексу інфляції та обсягів викидів CO₂ (дестимуляторів). При цьому, максимізація інтегрального показника свідчить про вищий рейтинг регіону.

ВИСНОВКИ

1. Під терміном «інвестиційна привабливість регіону» слід розуміти сукупність якісних та кількісних характеристик економічного та соціально-політичного середовища, що склалося у даному регіоні і є визначальним для прийняття інвестиційного рішення. Інвестиційну привабливість регіону оцінюють за загальноприйнятими міжнародними чи національними методиками, що базуються на описовому або рейтинговому способах.

2. Технологія оцінки інвестиційної привабливості регіону реалізується в чотири етапи: вибір методу оцінювання; спостереження та збір інформації згідно з обраним методом; розрахунок рівня індикаторів та їх аналіз; узагальнена оцінка рівня інвестиційної привабливості. Раціональне поєднання сукупності різносторонніх показників при формування оцінки інвестиційної привабливості регіону дозволяє дати йому найбільш об'єктивну характеристику і сформулювати необхідні рекомендації як для інвесторів, так і підприємств, що працюють в регіоні та потребують інвестицій.

3. У світовому вимірі найбільш інвестиційно-привабливими секторами у 2019 р. стали: цифрові технології та бізнес послуги, сфера виробництва обладнання, машинобудування, транспорт і логістика, агропродовольчий комплекс та фінансова сфера.

4. Інвестиційна привабливість регіонів України впродовж останніх років характеризується тенденцією загального нарощення з нестабільною зміною структури інвестицій за регіонами. Зважаючи на національні особливості, пріоритетними сферами інвестиційних вкладень в економіку України є наступні: переробна і добувна промисловість; розроблення кар'єрів; постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря; виробництво харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів; металургійне виробництво тощо.

5. Житомирська область як один з регіонів України впродовж 2016-2019 рр. значно покращила свої позиції у рейтингу інвестиційної привабливості. Зокрема, визнано, що в Житомирській області, у порівнянні з іншими регіонами,

найменші корупційні ризики та найбільш спрощені адміністративні процедури, висока ефективність державних органів, високий рівень доступності трудових ресурсів, що загалом дозволяє оцінити область як досить сприятливий регіон для здійснення інвестиційної діяльності.

6. Першочерговим напрямом підвищення інвестиційної привабливості регіонів України повинна стати підтримка впровадження та розвитку цифрових технологій, які привертають увагу міжнародних інвесторів, і автоматично дають можливість розширювати коло інвесторів. Окрім того, цінним є досвід іноземних країн, які створюють спеціальні інституції, що забезпечують вирішення питань пов'язаних з інвестиційною діяльністю, включаючи проблеми формування належного інвестиційного клімату та відповідного рівня інвестиційної привабливості регіонів.

7. При оцінці інвестиційної привабливості регіону пропонуємо використовувати 7 ключових критеріїв, які різносторонньо розкривають особливості регіонів: 1) економічна активність регіону; 2) обсяг ринку капіталу та рівень його розвитку в регіоні; 3) особливості оподаткування суб'єктів господарювання в регіоні; 4) захист прав інвесторів та якість корпоративного управління; 5) соціальна захищеність населення; 6) підприємницькі можливості суб'єктів господарювання в регіоні; 7) екологічна безпека регіону. За підсумком окреслених індикаторів розраховується інтегральний показник як алгебраїчна сума значень усіх показників (стимуляторів), за вирахуванням індексу інфляції та обсягів викидів CO₂ (дестимуляторів). При цьому, максимізація інтегрального показника свідчить про вищий рейтинг регіону.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. How can Europe reset the investment agenda now to rebuild its future? URL : https://assets.ey.com/content/dam/ey-sites/ey-com/en_gl/topics/attractiveness/ey-europe-attractiveness-survey-2020-v2.pdf
2. Ukraine Tops EMEA List for Potential Investment. *Institutional Investor* : URL: <https://www.institutionalinvestor.com/article/b1505pwjbx4g03/ukraine-tops-emea-list-for-potential-investment>
3. World Bank. 2004. World Development Report 2005 : A Better Investment Climate for Everyone. *World Bank*. <https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/5987> License: CC BY 3.0 IGO.
4. Аналіз секторів економіки України, які мають перспективи для зростання та залучення інвестицій. National investment council of Ukraine. URL : <http://www.nicouncil.org.ua/uk/2020-04-14-07-50-20/2020-04-14-07-51-44/37-analiz-sektoriv-ekonomiky-ukrainy-iaki-maiut-perspektyvy-dlia-zrostannia-ta-zaluchennia-investytsii.html>
5. Бутинко В.В. Інвестиційна привабливість підприємств: економічний зміст та дефініції. *Агросвіт*. 2013. №9. С. 61–64.
6. Глушач Ю.С. Рейтингова оцінка як засіб підвищення інвестиційної привабливості регіону. *Регіон – 2018: стратегія оптимального розвитку* : Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Харків, 8 – 9 листопада 2018 р.). С.75-80.
7. Греськів О. Б. Методика оцінки інвестиційної привабливості регіону. *Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки)*. 2016. №3(32). С.153-158.
8. Давиденко Н.М. Оцінка інвестиційної привабливості регіону в умовах сучасних викликів. *Економічний форум*. 2017. №2. С.86-93.
9. Денисенко М., Будякова О. Державне управління економікою регіонів на інвестиційній основі. *Державне управління*. 2020. №2(4). С.103-117.

10. Дяченко М.І., Саковська О.М. Формування інвестиційного клімату та інвестиційна привабливість регіону. *Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики*, 2016, № 4. С. 15-23.
11. Єльнікова Ю. В. Рейтингування регіонів України за рівнем привабливості для відповідальних інвестицій. *Інвестиції: практика та досвід*. 2020. № 17-18. С. 63–68. DOI: 10.32702/2306-6814.2020.17-18.63
12. Інвестиційна привабливість регіону. *Про інвестиції* : веб-сайт : URL: <https://cutt.ly/xgObl12>
13. Індекс інвестиційної привабливості України: настрої інвесторів у 1-му півріччі 2020 року. *EBA*. URL: https://eba.com.ua/wp-content/uploads/2020/07/EBA-InvestIndex_1H-2020_UKR.pdf
14. Індeksi капітальних інвестицій за видами економічної діяльності. *Державна служба статистики України*. URL : <http://www.ukrstat.gov.ua/>
15. Інформаційно-аналітичні матеріали щодо інвестиційного клімату в Україні за I півріччя 2019 року. *Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України* : веб-сайт : URL: <https://cutt.ly/ngOQD3v>
16. Капітальні інвестиції (щоквартальні показники) за січень-грудень 2019 року. *Державна служба статистики України*. URL : <http://www.ukrstat.gov.ua/>
17. Каркіч І. Інвестиційна привабливість регіонів України. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка»*. 2017. № 4(32). С. 88–91.
18. Кербікова А.С., Копитько А. О. Інвестиційна привабливість регіонів України. *Актуальні проблеми економіки та управління в умовах системної кризи: матеріали Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції 27 листопада*. Львів, 2019. С. 257-260.
19. Кербікова А.С., Письменна О.О., Гулик Т. В. Діагностика інвестиційної привабливості регіонів України. *Luxembourg, Grand Duchy of Luxembourg*. 2020. 24 Januar. С.10-15.

20. Комліченко О., Ротань Н. Інтелектуальний капітал як фактор впливу на інвестиційну привабливість підприємства. *Підприємництво та інновації*. 2020. №13, С. 44-49. doi: 10.37320/2415-3583/13.8.
21. Коць О.О., Бондаренко Л.П., Хоркава Н.Б. Напрями підвищення інвестиційної привабливості через здійснення капітальних інвестицій. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017 Вип. 16. С. 160-165.
22. Крамаренко І. С. Методичні підходи до оцінки управління інвестиційним потенціалом регіону. *Ефективна економіка*. 2020. № 10. – URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8243> (дата звернення: 28.11.2020). DOI: 10.32702/2307-2105-2020.10.3
23. Лаглер К. Зарубіжний досвід участі держави у підвищенні інвестиційної привабливості регіону. Targit GmbH, м. Відень, Австрія. URL : <http://oaji.net/articles/2019/1739-1562395521.pdf>
24. Лещук Г.В. Інвестиційна привабливість як домінанта розвитку інфраструктури регіону. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2017. 23. Ч. 2. С.144-147.
25. Лещук Г.В. Систематизація підходів до оцінювання інвестиційної привабливості регіону. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2020. 29. С. 93-98
26. Методика інтегральної оцінки інвестиційної привабливості підприємств та організацій: наказ Аген. запобіг. банкрутству від 23.02.1998 № 22. *Верховна рада України. Законодавство України* : веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0214-98#Text>
27. Методика розрахунку інтегральних регіональних індексів економічного розвитку: наказ Держкомстату України № 114 від 15.04.2003 р. *Верховна рада України. Законодавство України* : веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0114202-03#Text>
28. Операції за інструментами прямих інвестицій за регіонами, країнами світу та видами економічної діяльності. *Національний банк України* : веб-сайт : URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-external/data-sector-external>

29. Петровська С.А. Оцінки інвестиційної привабливості регіону: порівняльний пофакторний аналіз. *Механізм регулювання економіки*, 2012, № 2. С.90-97.
30. Поліщук О. А. Інвестиційна привабливість регіону в умовах фінансової децентралізації. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*, 2019. Вип. 27. Ч. 2. С.40-43.
31. Попова Ю.М. Брендинг як інструмент підвищення інвестиційної привабливості регіону. *The Caucasus: Economical And Social Analysis Journal Of Southern Caucasus*. 2016. Volume 11. Issue 01. P. 13-15.
32. Про затвердження Порядку та Методики проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації державної регіональної політики. Постанова Кабінету Міністрів України від 21 жовтня 2015 року № 856. *Верховна рада України. Законодавство України* : веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/856-2015-%D0%BF#Text>
33. Рейтинг інвестиційної привабливості регіонів. *Київський міжнародний інститут соціології, Інститут економічних досліджень та політичних консультацій*. Київ, 2013. URL: http://www.ier.com.ua/files/Projects/2012/investment/Investment_Report_Short_version2013.pdf
34. Рейтингова оцінка за 2017 і 2019 рік (презентаційні матеріали). *Міністерство розвитку громад та територій України* : веб-сайт : URL: <http://surl.li/gqoq>
35. Река А. Оцінка інвестиційної привабливості регіонів України. *Фінансове забезпечення економіки : матеріали студентської науково-практичної конференції*, 2 червня 2020 р. Житомир : ЖНАЕУ, 2020. С. 76-79.
36. Река А. Резерви підвищення інвестиційної привабливості регіонів України. *Студентська науково-практична конференція «Студентські читання – 2020» за матеріалами I туру Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт*, 30 листопада 2020 р. Поліський національний університет, 2020.
37. Река А. Технологія оцінки інвестиційної привабливості регіонів. *II Всеукраїнська науково-практична конференція з міжнародною участю*

«Інструменти і практики публічного управління в контексті децентралізації», 23 червня 2020 року. ЖНАЕУ, 2020. (подано до друку).

38. Рзаєва Т. Г., Вакулова В. О. Напрями оцінки інвестиційної привабливості регіону та їх спрямування відповідно до аналітичних потреб. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2017. № 1. С. 140-146.
39. Рівень інвестиційної привабливості Житомира визначила як «достатня інвестиційна привабливість» URL : <https://zt.20minut.ua/Groshi/riven-investitsiynoyi-privablivosti-zhitomira-viznachila-yak-dostatnya-10460568.html>
40. Савлук О. В. Світовий досвід підвищення інвестиційної привабливості регіону на основі інституціонального регулювання. *Вісник Хмельницького національного університету*, 2012. № 2. Т.1. С. 256-262.
41. Семина Л.А. Инвестиционная привлекательность: теоретический аспект. *Вестник Челябинского государственного университета*. 2010. №14 (195). Экономика. Вып. 27. С. 17–19.
42. Стахорська С. І. Методичний підхід щодо оцінки інвестиційної привабливості регіонів України. *Управління розвитком*. 2016. № 4 (186). С. 30-38.
43. Хапов Д. В. Інтегральна оцінка соціально-економічного стану регіону. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2015. Вип. 4. С. 1084-1089.
44. Харченко А.О., Голєніщева О.В. Інвестиційна привабливість країни та її складові. *Вісник національного технічного університету "Харківський політехнічний інститут" (Економічні науки)*. 2020. №1. С.24-31.
45. Швець Ю. О., Бурдило О. В. Оцінка інвестиційного клімату в Україні: стан, проблеми та шляхи його поліпшення. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2017. Випуск 12, Ч.2. С.165-168.
46. Шелупина В.О., Пригара І.О., Новикова І.В. Оцінка інвестиційної привабливості регіонів на прикладі Сумської області. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2016. Випуск 21. Частина 2. С.125-129.